

La memòria del cap i la memòria del cor

MINÚCIAS

JORDI LLOVET

Robar i donar

A pesar que la moral cristiana ens ha ensenyat a no agafar res dels altres i a donar el que ens sobra, el cert és que les civilitzacions que s'han bressolat a la Mediterrània han actuat, quant al furt, de maneres molt diverses. A Grècia robar era un delictes molt castigat, amb l'excepció que un amo robés alguna cosa a qualsevol dels seus esclaus. Com que els esclaus no tenien res, aquest privilegi va ser inexistent.

A Roma, en canvi, la llei que va predominar cap al final de la República i en vida de quasi tots els emperadors, va ser: "Roba tot el que puguis". Els saquejos que feien els romans a tot arreu on guanyaven una batalla o una guerra encara són llegendaris. Era un temps en què a l'enemic, com diu el proverbi, no se li donava ni aigua. Molts militars destacats en terres de conquesta agafaven tal quantitat de béns i de riqueses que, quan tornaven a Roma –passant per un arc de triomf que, en grans ocasions, s'edificava expressament–, sumant-hi el fet que l'emperador els feia amos de moltes vessanes de terres conquerides i de cases luxoses a la ciutat mateixa, no calia que fessin res més a la vida que dedicar-se a l'oci filosòfic. Fins i tot Ciceró, que era recte i auster, va arribar a posseir tantes cases nobles, a Roma

WIKIPEDIA

i a d'altres llocs de la península, que de vegades costa de creure que s'hagi convertit en el gran model de ciutadà romà. La propietat era una cosa sagrada, a Roma, com ho és encara a tot el món romanitzat, gràcies al fet que nosaltres hem edificat els nostres sistemes legals sobre la base del de Roma.

Però hi havia una excepció molt curiosa. Quan un ciutadà lliure de Roma assistia a un banquet ofert per un amic seu, era tradició robar, un cop acabat l'àpat, el tovalló que un havia fet servir: només un. (És clar que, de convidat en convidat, un podia fer-se un joc sencer d'estovalles i tovallons, que, al seu torn, li serien robats quan ell invités els amics.)

Al'extrem oposat d'aquest costum ritual hi ha el famós *potlatx*, estudiat pels antropòlegs, practicat en diverses tribus de la costa del Pacífic de Nord-amèrica i el Canadà. Això consistia que un home ric de la tribu, sovint el més ric, repartia tots els seus béns entre tots els altres membres de la tribu i es quedava, literalment, en pilotes. Llavors havia de pidolar, casa per casa, per rebre aliments, roba, joies i el que fos. A canvi d'això, la tribu el convertia en l'home més sagrat i més poderós, després dels déus locals, de la colla.

Perduren els dos costums: robar pel fet que un no té res, o molt poc, i oferir regals a la gent per assegurar-te que t'estimaran més. ♦♦

PERE TORDERA

TINA VALLÈS

NORA EPHRON

LUCAS JACKSON / REUTERS

JENN DÍAZ

PERE TORDERA

Sobre els records, la companyia, el coll i altres coses que donem per descomptades fins que les perdem

La contrapartida de ser assenyat, savi i madur

"El coll no em preocupa. El meu coll està bé. Té bon aspecte. Encara no té aspecte de vell". Llegeixo aquesta confessió en un dels textos del llibre *So Sad Today. Ensayos íntimos*, de Melissa Broder, publicat per Alba. I a l'acte penso –en qui, si no– en la immensa Nora Ephron, autora d'un volum titulat *I Feel Bad About My Neck*, que en català es va traduir com *El coll no enganya* (Angle). Havent passat per can Google dedueixo que l'article original de Melissa Broder pica l'ullet a Ephron, perquè justament es titula *I Don't Feel Bad About My Neck*.

"Em sento malament per fer servir la paraula *vell* com a sinònim de dolent –continua Broder, provocadora i incòmoda i arriscada: potser per això és una estrella del Twitter–. Em sento malament per haver-me irritat més quan un paio va dir que jo semblava vella que no pas quan vaig saber que era un presumpte violador. Només vaig dir: «Gràcies per dir a la gent que semblo una vella: ha estat l'hòstia saber això»."

Torno a Nora Ephron. "De tant en tant llegeixo algun llibre sobre l'edat, i qui sigui que l'ha escrit assegura que ser gran és una cosa fantàstica. És fantàstic ser assenyat, savi i madur; és fantàstic trobar-se en

aquell punt en què saps què és important a la vida. No suportó la gent que diu això. En què pensen? Que no tenen coll? Que no estan cansats de vestir-se per dissimular-lo?"

Abans de ser sàvia i madura, l'escriptora i cineasta no havia dedicat ni un segon d'atenció al seu coll: "Em penedeixo de no haver-me passat la joventut embadalida mirant-me el coll. Mai se'm va acudir que enyoraria tant una part del cos que donava per descomptada".

Ephron creia –com em costa referir-m'hi en passat– que el pitjor de l'estiu és que no et pots vestir amb mi i dormiria a la meua habitació –especula el narrador–. Així és com jo m'ho imagino, saps, potser després seria un rotllo, no ho sé".

La història tranquil·la dels entrepans i el desmai

I així, fent veure que parlem de colls delators i de jerséis que amaguen arugues, estem parlant de tot allò que tenim fins que ho perdem. Com la vida mateixa. O com la memòria. La memòria del cap, vull dir. Perquè la memòria del cor no s'esborra. Almenys això és el que explica l'avi Joan al seu net Jan en una novel·la delicada i deliciosa: *La memòria de l'arbre*, de Tina Vallès, publicada (i premiada) per Anagrama. Una història tranquil·la feta de records i de silencis, d'entrepans i de peles de taronja, de desmais que et salven i de

comiats a miques. De respostes no desitjades que tard o d'hora arriben soles. De pèrdues i d'amor.

Personatges que no poden o no volen viure sols

El primer conte del llibre *Vida familiar* (Proa), de Jenn Díaz, premi Roderda 2016, també està narrat per un nen i també va d'un avi que ja no pot viure sol. "A mi m'agradaria molt que l'avi vingués a viure amb nosaltres, perquè així jugaria amb mi i dormiria a la meua habitació –especula el narrador–. Així és com jo m'ho imagino, saps, potser després seria un rotllo, no ho sé".

Quina veu tan pròpia que té Jenn Díaz. Anava a escriure "tan infantil" però m'he frenat perquè l'adjectiu pot semblar despectiu. I no. En un món com cal, ni *vell* hauria de ser sinònim de dolent ni *infantil* hauria de tenir connotacions negatives.

La novel·la *Nosaltres en la nit* (Angle), del nord-americà Kent Haruf, traduïda per Anna Turró Armengol, parteix d'una proposició curiosa: "Et volia preguntar si t'agradaria venir de vegades a casa per dormir amb mi", diu l'Addie a en Louis. No busca sexe, sinó companyia. Vidus tots dos, l'Addie i en Louis fa massa temps que viuen sols, i les nits sense ningú al costat fan de mal passar. ♦♦